

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

พระศักรินทร์ ไชยโพธิ์^{1*} ไพโรจน์ พรหมมีเนตร²

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต และเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ตามความคิดเห็นของพระภิกษุ และสามเณร โดยจำแนกตามสถานภาพและระดับวุฒิการศึกษาทางธรรม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระภิกษุ และสามเณร ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสุรินทร์ ธรรมยุต จำนวน 159 รูป เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที (independent sample t-test) และทดสอบค่าเอฟ (F-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีระดับการปฏิบัติปานกลางทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของพระภิกษุและสามเณร พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในภาพรวม จำแนกตามระดับวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

² คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: s.ch.jantasaro@gmail.com

The Sangha Administration of Dhammyuttika Nikaya in Mueang District Surin Province

Phra Sakkarin Chaiyapho^{1*} Pairach Prommeenate²

Abstract

This research was the purpose of the research was to study and compare The Sangha administration of Dhammyuttika Nikaya in Mueang district, Surin province as perceived by monks and novices that classified by status and dharma education level. The sample was 159 monks and novices in The Sangha administrative district of Dhammyuttika Nikaya in Mueang district, Surin province. The data was collected by questionnaires with 5 rating scales. The reliability was 0.97. The data analysis was used frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test (Independent samples), and F-test (One way ANOVA).

The result of the research revealed that,

1. The Sangha administration of Dhammyuttika Nikaya in Mueang district, Surin province, the over all of operation and each aspect were at the moderate level.
2. The comparative of The Sangha administration of Dhammyuttika Nikaya in Mueang district, Surin province and classified by monks and novices found that the opinion was statistically significant difference at 0.05. 2. The comparative of The Sangha administration of Dhammyuttika Nikaya in Mueang district, Surin province and classified by monks and novices found that the opinion was not different.

Keywords : The Sangha Administration Dhammyuttika Nikaya

¹ Students Master of Education (Educational Administration) Nakhonratchasima College,

² Faculty of Education and Arts Nakhonratchasima College Thesis Advisor

* Corresponding author, e-mail: s.ch.jantasaro@gmail.com

บทนำ

สมัยพุทธกาล ระยะเวลาเริ่มแรกซึ่งมีพระสาวกไม่มากนัก พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงปกครองสงฆ์ด้วยพระองค์เอง ต่อมาเมื่อมีการส่งพระสาวกไปเผยแผ่พระศาสนาในสถานที่ต่างๆ มีผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และขอบวชเพิ่มมากขึ้น พระองค์จึงทรงอนุญาต ให้พระสงฆ์ผู้ใหญ่เป็นพระอุปัชฌาย์ บวชให้แก่กุลบุตรผู้เลื่อมใส เข้ามาขอบวชพร้อมทั้งให้การปกครอง อบรม และให้การศึกษาพระธรรมวินัย และเมื่อพระศาสนาแผ่ขยายมากขึ้นเรื่อยๆ พระพุทธเจ้าจึงทรงมอบให้คณะสงฆ์ปกครองกันเอง โดยมีพระธรรมวินัยที่พระองค์ทรงแสดง และทรงบัญญัติไว้เป็นหลักปฏิบัติ และมีพระเถระที่เป็นพระอรหันต์บ้าง เป็นผู้ทรงธรรมวินัยบ้าง เป็นผู้ปกครองดูแลให้การอบรม เมื่อเกิดการร้องเรียนหรือกล่าวโทษภิกษุรูปใดรูปหนึ่งขึ้น พระพุทธองค์ก็จะทรงรับสั่งให้ประชุมสงฆ์แล้วไต่สวนภิกษุผู้เป็นต้นเหตุของเรื่องร้องเรียนหรือข้อกล่าวโทษนั้น เมื่อภิกษุนั้นยอมรับ พระองค์ก็จะทรงชี้ให้เป็นโทษของการกระทำนั้นๆ จากนั้นก็จะทรงบัญญัติข้อห้าม เกี่ยวกับเรื่องนั้น พร้อมกำหนดโทษ หนักบ้าง เบาบ้างตามแต่กรณี ต่อมาเมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน ก็มีได้ทรงแต่งตั้งพระสงฆ์รูปใดเป็นศาสดาแทนพระองค์ แต่ได้ตั้งพระธรรมและพระวินัย เป็นศาสดาแทนพระองค์ ซึ่งหมายถึง พระองค์ทรงให้พระสาวกยึดหลักการ (ธรรม) และข้อปฏิบัติ (วินัย) เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติต่อไป (พจนานุกรม พจนานุกรม, 2543 : 19)

โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญญตโต โส โว มมจเจเนย สตุลา. (ที.ม. [บาลี] 10/141/178)

ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยใด ที่เราแสดงแล้วและบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้นจะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายโดยกาลล่วงไปแห่งเรา. (ที.ม. [ไทย] 13/141/313)

เพราะฉะนั้น ในการปกครองของคณะสงฆ์นี้ คณะสงฆ์จะดำเนินการกิจกรรมใดๆ ก็ตาม มีสังฆกรรมต่างๆ เป็นต้น จะต้องตัดสินใจและดำเนินการกิจกรรมนั้นๆ ภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัยเป็นหลัก ดังนั้น พระธรรมวินัยจึงเป็นหัวใจสำคัญในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, 2556 : 77)

หลังพุทธกาล เมื่อพระสงฆ์เริ่มมีคุณภาพตกต่ำลงเรื่อยๆ ไม่เพียงแต่ความรู้ในพุทธธรรมที่น้อยลงที่หนักกว่านั้นคือเรื่องอาชาระ และเรื่องของพระธรรมวินัยที่ย่ำแย่ถดถอยลง พระภิกษุบางพื้นที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์จึงเป็นการช่วยให้พระธรรมวินัยกลับมามีบทบาทและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการตราพระราชบัญญัติแต่ละครั้งถือได้ว่า ไม่เป็นการขัดต่อพระธรรมวินัยแต่อย่างใด คณะสงฆ์มีสิทธิใช้รูปแบบการปกครองของฝ่ายอาณาจักรในยุคต่างๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือคณะสงฆ์มีปกติ คล้อยตามกฎหมายบ้านเมือง ทั้งนี้มีพระพุทธพจน์สนับสนุน (ประยูร ธมมจิตโต, 2539 : 71) ดังนี้

อนุชานามิ ภิกขเว ราชนํ อนุตตติ. (วิ.ม. [บาลี] 4/209/273)

ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้อนุวัตร ตามพระเจ้าแผ่นดิน. (วิ.ม. [ไทย] 6/209/470)

ในปัจจุบัน คณะสงฆ์ต้องมีความพร้อมในส่วนของการในปัจจุบัน วิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมาก ต้องทันโลกทันเหตุการณ์ คณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้น เข้ามาช่วยเสริมการบริหารและงานปกครองคณะสงฆ์ เพราะกิจการคณะสงฆ์บางอย่าง อาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชน และกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย เราได้เห็นแล้วว่ากฎหมายคณะสงฆ์ฉบับปัจจุบัน ได้ทำให้การบริหารงานคณะสงฆ์บางอย่างล่าช้า เพราะยึดติดขั้นตอนตามระบอบราชการมากเกินไป (ประยูร ธมมจิตโต, 2539 : 78) ฉะนั้น คณะสงฆ์ควรมีระบบการบริหารและการปกครองของตนเอง ที่สามารถผสมผสานส่วนดีของระบอบราชการ และเอกชนเข้ากับหลักพระธรรมวินัย ให้ทันกับเหตุการณ์พัฒนาไปตามยุคตามสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของคณะสงฆ์ เพราะเป็นกิจการขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนและทุกชั้น เพราะคณะสงฆ์ต้องดำเนินกิจการคณะสงฆ์โดยแท้ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มาตรา 15 ตรี (1) และ (3) และข้อ 5 แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ.2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไว้ 6 ประการ (พระธรรมปริยัติโสภณ[วรวิทย์], 2553 : 16) หรือที่เรียกว่าแผนภารกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ฝ่ายธรรมยุตจังหวัดสุรินทร์ ภายใต้การกำกับดูแลของพระราชวิสุทธิมณี (เย็น ขนดีพโล) เป็นเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ ส่วนคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตในอำเภอสุนทรบุรี มีพระครูโสภณธรรมรังสี (สุพรรณ สุวณฺโณ) เป็นเจ้าคณะอำเภอ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แต่ละวัดของคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตในอำเภอเมืองสุรินทร์ แบ่งเขตปกครองออกเป็น 5 ตำบล คือ ตำบลในเมือง ตำบลตาอ้อ ตำบลนาบัว ตำบลเนินยาง และตำบลแกใหญ่ ซึ่งเป็นเขตปกครองที่มีพระภิกษุสงฆ์และสามเณรพักจำพรรษาปฏิบัติธรรมมากกว่าทุกเขตปกครองคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในจังหวัดสุรินทร์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์ โดยทำการศึกษาเฉพาะประเด็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้ครอบคลุมตามแบบแผนภารกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ อันจะช่วยให้ได้ภาพรวมของการบริหารคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นอย่างไร ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษา เพื่อนำเอาผลของการวิจัยไปพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ต้อยอยู่แล้ว ก็จะได้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ส่วนที่ต่อยกก็จะได้ประมวลข้อเสนอแนะ ให้เกิดแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคคลหรือด้านองค์กรเองก็ตาม เพื่อการเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนา ให้อยู่คู่กับชุมชนหรือสังคมสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ตามความคิดเห็นของพระภิกษุและสามเณร โดยจำแนกตามสถานภาพ และระดับวุฒิการศึกษาทางธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ได้ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร ในเขตปกครองคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีวัดทั้งหมด 33 วัด มีพระภิกษุ 241 รูป และสามเณร 32 รูป จำนวนทั้งสิ้น 273 รูป กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (ณรงค์ โพธิ์พฤษานันท์, 2556 : 189) ได้จำนวน 159 รูป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย สถานภาพ ระดับวุฒิการศึกษาทางธรรม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ตามแบบแผนภารกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ จำนวน 55 ข้อ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็น มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือ จากบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อเจ้าคณะอำเภอเมืองสุรินทร์ธรรมยุต จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้จำนวน 154 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96.85

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพ และระดับวุฒิการศึกษาทางธรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ฝ่ายธรรมยุต อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ทั้งโดยภาพรวม รายด้าน และรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบเกณฑ์

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ฝ่ายธรรมยุต อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามสถานภาพ โดยใช้ค่า t-test (Independent samples)

4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ฝ่ายธรรมยุต อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามระดับวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F-test (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

ผลการวิจัย

1. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการสาธารณูปการ รองลงมาคือ ด้านการปกครอง และ ด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

2. การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันทุกด้าน

3. การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวม จำแนกตามระดับวุฒิการศึกษาทางธรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการสาธารณูปการ รองลงมา คือ ด้านการปกครอง และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่า การบริหารกิจการทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชนดล นาคสุวรรณ (2550) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชปริยัติโมลี (2554) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากมล โปร่งใจ (2550) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ ในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ใน

เขตอำเภอป่าซาง มีประสิทธิภาพในการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง คือมีความเข้าใจในพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นกรอบแนวทาง ในการบริหารงานคณะสงฆ์เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในเรื่องคณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม และเรื่องการจัดตั้งถาวรสถานพระ อุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ ตำแหน่งอื่นๆ และไวยาวัจกรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม แต่พระสงฆ์ส่วนมาก มีระดับการปฏิบัติตามหลัก และวิธีการในการบริหารจัดการ ของการบริหารงานพระสังฆาธิการอยู่ในระดับปานกลาง ค่อนข้างน้อย ซึ่งถือได้ว่า เป็นจุดอ่อนในการบริหารงานคณะสงฆ์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศุภลักษณ์ ปญญาโร (2554) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานคณะสงฆ์อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า วิธีการบริหารงาน คณะสงฆ์อำเภอ น้ำพอง มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อให้การบริหารงานตอบสนอง ต่อความต้องการของ พุทธศาสนิกชน จึงได้มีการประชุมปรึกษาหารือ ทางคณะสงฆ์ประจำทุกเดือนที่เรียกว่า “สภาสงฆ์อำเภอ น้ำพอง” โดยได้กำหนดให้พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ตามธรรมวินัย กฎหมายและกฎหมายมหาเถรสมาคม เพื่อให้ภิกษุสามเณร ในเขตปกครองมีศีลาจารวัตรฝึกศึกษาตามหลักไตรสิกขา

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ใน ภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของพระภิกษุและสามเณร พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันทุกด้าน ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะว่า วุฒิภาวะหรือประสบการณ์ ด้วยมีความรู้เข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ไม่เท่ากัน เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาสุชิน กิตติทินโน (2554) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า พระภิกษุสามเณรสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการชรัตน์ จิตคุโณ (2554) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า พระภิกษุและ สามเณรที่มีสถานภาพต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวม จำแนกตามระดับวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะสงฆ์ถึงจะมีวุฒิการศึกษาทางธรรมที่แตกต่างกัน แต่มีการบริการกิจการคณะสงฆ์ ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือ พระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชแบบแผนเดียวกัน จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชปริยัติโมลี (2554) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาส ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัด สุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธวัชชัย จารุธมโม (2553) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี พบว่า คณะสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาทางธรรมที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ด้านการปกครอง มีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) คณะสงฆ์ควรควบคุมดูแลศิษย์วัดในปกครองให้สงบเรียบร้อย โดยการจัดประชุมอบรมศิษย์วัด ออกระเบียบปฏิบัติของศิษย์วัดตลอดถึงบุคคลภายนอกที่มาร่วมกิจกรรม หรือใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่างๆ (2) คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญ กับการประชุมคณะกรรมการตลอดถึงศิษย์วัด รับฟังความคิดเห็นจากคณะกรรมการวัด จากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธา ในการกำหนดโครงการพัฒนาวัดในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเจ้าอาวาสผู้ปกครองสูงสุดวัด (3) คณะสงฆ์ควรให้มีการจัดทำทะเบียนพระภิกษุสามเณรตลอดถึงศิษย์วัด และในแต่ละวัดควรจัดทำสมุดบันทึกประวัติวัด เพื่อแสดงให้เห็นถึงความ เป็นไป ตลอดถึงความสำคัญของแต่ละวัด

1.2 ด้านการศาสนศึกษา มีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) คณะสงฆ์ควรส่งเสริมด้านการศึกษาของพระภิกษุและสามเณรอย่างจริงจัง โดยการจัดตั้งกองทุน เพื่อส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติแผนกต่างๆ และ การศึกษาในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยของสงฆ์ทั้งสองแห่ง ตลอดถึงการมอบทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้นักธรรมและเปรียญธรรมชั้นต่างๆ เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการศึกษาต่อไป (2) คณะสงฆ์ควรยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้สอนพระปริยัติธรรมเปรียญธรรมประโยคต่างๆ และพระสอนศีลธรรมตามสถานศึกษา ให้ท่านมีขวัญกำลังใจ ในการสนองกิจการต่างๆ อยู่เป็นกำลังหลักของคณะสงฆ์ในการช่วยอบรมสั่งสอนต่อไป

1.3 ด้านการเผยแผ่ มีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) คณะสงฆ์ควรสนับสนุนพระภิกษุและสามเณรที่มีความรู้ความสามารถออกไป อบรมศีลธรรมแก่ครูและนักเรียนในสถานศึกษา ตลอดถึงประชาชนตามหน่วยงานต่างๆ (2) คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการบรรยายธรรม ตามหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา หมู่บ้าน ชุมชน ตลอดถึงทางสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ (3) คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการอบรมพระภิกษุและสามเณร ให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทด้านการเผยแผ่ เพื่อให้รู้จักปรับเปลี่ยนเรียนรู้ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนให้เหมาะสมแก่ประชาชน ในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้จริง

1.4 ด้านการสาธารณูปการ มีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) คณะสงฆ์ควรมีการจัดทำป้ายแผนผังวัด ป้ายบอกสถิติศาสนบุคคลในวัด ป้ายแสดงนามเจ้าอาวาส และป้ายประวัติวัดโดยย่อ ตลอดถึงป้ายข้อมูลสารสนเทศ นิทรรศการวันสำคัญต่างๆ และป้ายคติธรรม ป้ายพุทธภาษิตภายในวัด (2) คณะสงฆ์ควรจัดทำทะเบียนบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติต่างๆ ตลอดถึงจัดทำบัญชีการเงิน รายรับ – รายจ่าย ของวัด และควรบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามกฎหมาย และพระธรรมวินัย

1.5 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ (1) คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญในการจัดการศึกษา เช่น การจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น การจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน ตลอดถึงการสอนศีลธรรมแก่นักเรียน โดยการการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (2) คณะสงฆ์ควรให้การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือยากไร้ ให้ได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐ

1.6 ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) คณะสงฆ์ควรมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ โดยการสงเคราะห์ทางด้านกฎหมาย ให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เข้าถึงชุมชน และสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน (2) คณะสงฆ์ควรประสานงานและร่วมกันทำงานกับส่วนราชการ หรือหน่วยงานต่างๆ ในการสงเคราะห์ทางด้านอาชีพ และทางด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป เช่น ไวยาวัจกร กรรมการวัด ผู้นำชุมชน เป็นต้น ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทาง กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ หรือเทคนิค ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ดร.ไพโรจน์ พรหมมีเนตร อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ เสนอแนะ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง และขอขอบคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษาทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือด้วยดี

ขอขอบพระคุณ พระมหา ดร. อำนวย มหาวีโร พระปลัด วัชรระ วชิรญาณ และรองศาสตราจารย์ ดร.อำพัน พรหมบุตร ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือในการศึกษานี้พร้อมให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณพระครูโสภณธรรมรังสี เจ้าคณะอำเภอเมืองสุรินทร์ ธรรมยุต ที่ให้ความอนุเคราะห์อนุญาตในการเก็บข้อมูลจากพระภิกษุและสามเณร ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสุรินทร์ ธรรมยุต ขอกราบขอบพระคุณเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสุรินทร์ ธรรมยุต ที่ให้ความอนุเคราะห์อนุญาตในการเก็บข้อมูลจากพระภิกษุและสามเณรในเขตปกครองของท่าน รวมทั้งให้ความกรุณาในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณพระภิกษุและสามเณร ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสุรินทร์ ธรรมยุต ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยของน้อมถวายบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย และมอบเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดามารดา อุปัชฌาย์ อาจารย์ และญาติโยมทุกท่านที่ถวายปัจจัยตลอดท่านผู้มีอุปการคุณทุกๆ ท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือในการศึกษานี้ในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ โพธิ์พูกานันท์. 2556. ระเบียบวิธีวิจัย หลักการและแนวคิด เทคนิคการเขียนรายงานการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์.
- นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง. 2556. รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พูนศักดิ์ ชูตาภา. 2543. ปัญหาการบริหารงานของมหาเถรสมาคม ศึกษาปัญหาด้านโครงสร้างองค์การ. ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระธนดล นาคสุวณโณ (นาคพิพัฒน์). 2550. การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). 2553. วิทยาพระสังฆาธิการ เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

- พระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข). 2553. ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาสุนิ กิตติทินโน. 2554. ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากมล โปร่งใจ. 2550. ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ ในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). 2539. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล). 2554. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศุภลักษณ์ ปณฺญาวโร (พิมพ์ดี). 2554. การบริหารงานคณะสงฆ์อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว). 2554. บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. 2538. พระไตรปิฎกบาลีอักษรไทย ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ 4, 10. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. 2546. พระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ 6, 13. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.